

Svenska
Fyrsällskapet
www.fyr.org

Blänket

2023:3 Årg 27

inkl. HÖSTPROGRAM 2023

Adress:

Svenska Fyrsällskapet
Box 1200
131 27 Nacka Strand
Tel 08 710 3333

Hemsida: www.fyr.org

Redaktör:

Maria Elsby
Terrassvägen 3 Stockevik
451 78 Fiskebäckskil
Tel. 0523-221 39
Mobil: 0707-804375
e-post:
maria.elsby@gmail.com

Ansvarig utgivare/ordf.

Jan Olsén
Boda Byväg 13
139 90 Värmdö
Tel. 0706-223137
e-post: jankg.olsen@gmail.com

Nästa manusstopp:
25 augustij 2023

ISSN 1404-3262

Omslagsbild:

Sletnes fyr, Danmark

Foto: Jan Hopfinger

Svenska
Fyrsällskapet
www.fyr.org

Blänket

2023:3

Informationsskrift
för medlemmar i
Svenska Fyrsällskapet.

*Författarna är själva
ansvariga för artiklarnas
innehåll och bilder.*

Bankgiro: 5401-9344
Bank: Handelsbanken
IBAN: SE30 6000 0000 0005 0942 0818
Bic/Swift-code: HANDSESS
Organisations nr: 802439-0216

Innehåll

Hej alla fyrälskare	4
<i>Jan Olsén</i>	
Redaktörens ruta	5
<i>Maria Elsby</i>	
Svenska Fyrällskapet program hösten 2023	6
Protokoll fört vid årsmöte med Svenska Fyrällskapet i Göteborg	10
Jobbet som fyrvaktare	12
<i>Tore Olsson</i>	
Båtmässan i Göteborg söker Monteransvariga	17
Fyrarna i midnattssolens rike	18
<i>Jan Hopfinger</i>	
Winge fyr i Lysekils rondell	24
<i>Magdalena Skalegård</i>	
Röderprick	29
<i>Sten Persson</i>	
Bokö fyr tillbaka	30
<i>Jan Blick</i>	
Så det kan bli	32
<i>Tommy Öberg</i>	
Notiser	33, 37
Utflykt till Valö i yttersta havsbandet	34
<i>Kerstin Wretling</i>	
Utflykt till Landsort 2023-05-14	36
<i>Ulf Schloss & Anders Unosson</i>	
Fyrplatsutställningar	38
<i>Jan Olsén & Ulf Schloss</i>	
Farledsarbeten på Västkusten under 2023	39
<i>Jan Olsén</i>	
Tearaght, Irlands västligaste och mest otillgängliga fyrplats	40
<i>Jan Ulvås</i>	
Lars Wässing har gått ur tiden, 1926-2023	44
<i>Maria Elsby</i>	
Till Esbjörn Hillbergs Minne	45
Bok- och andra tips	46
<i>Maria Elsby & Henrik Klasson</i>	
Klubbmärken, tröjor, m.m.	48
Hur blir jag medlem i Svenska Fyrällskapet?	49
Hur gör man för att få en artikel publicerad i Blänket?.....	49
Svenska Fyrällskapet; styrelse och kommittéer	50
Medlemsavgifter för 2023	51

HEJ ALLA FYRÄLSKARE

Nu har vi hösten framför oss. Augusti och september är fina månader för utflykter.

Inom fyrvärlden händer det mycket gällande renoveringar och att möjliggöra fyrplatsbesök.

Följande fyrplatser är mycket fina besöksmål:

Hållö: Fint besöksmål. Turbåt.

Måseskär: Heidenstams fyren är nyrenoverad. Turbåt.

Vinga: Spännande historia och möjlighet till övernattnig. Turbåt.

Morups Tånge: Vacker plats. Bilväg.

Kullen: Fantastisk utsikt. Guidning. Bilväg.

Hanö: Vacker plats. Turbåt.

Sandhammaren: Under renovering. Följ arbetet på lite avstånd. Bilväg.

Ölands Södra: Fint besöksmål. Bilväg.

Kapelludden: Nyrenoverat. Bilväg.

Ölands Norra: Fint besöksmål. Bilväg.

Hoburgen: Fantastisk utsikt. Bilväg.

När: Kanske Sveriges vackraste fyrplats. Bilväg.

Landsort: Fin sjöfartsmiljö. Guidning. Turbåt.

Högbonden: Fantastisk utsikt. Turbåt.

Bergudden: Fin träfyr. Bilväg.

Bjuröklubb: Fantastisk utsikt. Bilväg.

Rödallen: Vacker plats. Turbåt.

Information om respektive plats hittar ni i vårt digitala uppslagsverk: Fyrwiki.

Ha en fin sensommar och höst.

Janne Olsén

Ordf. Svenska Fyrsällskapet

Redaktörens ruta

Allt har en början och .....
eller **"Hur blev jag Blänket-redaktör?"**

Svenska Fyrsällskapet startades 1996 och första numret av medlemstidningen "Blänket" kom ut 1997 med Dan Thunman som redaktör. Det var 16 sidor kopierade på A4 och vikta. Tidskriften kom ut 2 gånger per år och så var det en "Årsbok" innehållande Verksamhetsberättelse och medlemsförteckning.

Så kom då dagen då allt förändrades åtminstone för mig.

Leif och jag hade varit i Sjomanskyrkan och lyssnat på ett fyrföredrag. Esbjörn Hillberg, Svenska Fyrsällskapets grundare och ordförande kom fram till mig. Öppningsrepliken var "Du kan ju skriva". Gick inte att förneka, i stort sett 100% av min generation kan både läsa, skriva och räkna. "Kan du ta över som redaktör efter Danne? Han har en växande familj och skall skaffa hus och hinner inte med Blänket också." En ganska oväntad fråga men visst kunde jag pröva på 1-2 år tills Dan kom tillbaka. Detta var år 2000. Dan har inte kommit tillbaka och kommer heller inte att göra det och jag är inne på mitt 24:de år som redaktör!

Esbjörn var alltid en engagerad och engagerande entusiast och visst stämde det han sade om Blänket då. "Det är inte svårt, du tar de texter och bilder som kommer in från medlemmarna och skickar till Janne Berggren på Sjöfartsverkets tryckeri så fixar han och hans medhjälpare det. Det får inte vara några tomma eller halvtomma sidor och fattas det något så skriver Harry (Harry Sellmann tidigare lotsdirektör för Västra Lotsdistriktet) eller jag något som utfyllnad."

Det hela lät överkomligt och trots att jag hade en heltidstjänst och lång resväg (11 mil/dag och sedan 6 år med 25 mil/dag) så nappade jag. Som gräddes på moset skulle jag få ha omslagsbilden i färg. På den tiden kostade varje ingående bild extra och det hela hade hittills varit i svart/vitt med ett begränsat antal bilder. Sidantalet i Blänket hade dubblerats men det fungerade bra med tryckeriet och medlemmarna var flitiga med att skicka in bidrag. Så lades Sjöfartsverkets tryckeri ned och efter en kort sejour på Luftfartsverket övergick vi till ett tryckeri i mörkaste Småland.

Nu blev det inte lika enkelt för mig. Här skulle det användas InDesign ett layoutprogram där redaktören gjorde jobbet själv, d.v.s. jag skulle sätta hela layouten med texter och bilder och skicka en tryckfärdig pdf-fil. Detta var något helt annat och mycket mer tidskrävande men också mycket roligare. Det var s.a.s. från ax till limpa. InDesign var ett program med många möjligheter att lära sig.

Många är ängsliga inför sin pensionering men jag hade ju redan ett meningsfullt jobb om än oavlönat så övergången blev smidig. Dessutom hade jag 2008 börjat bygga upp fyrpersonalsregistret. Några sysselsättningsproblem såg jag inte komma utan gungstolen fick vackert vänta och den är fortfarande oanvänd.

Maria Elsby

Ingen cliff hanger precis - men fortsättning följer.

**OBS! Om vi tvingas ställa in föredrag eller utflykter kommer detta att anslås på Fyrsällskapets hemsida www.fyr.org.
Kontrollera på hemsidan innan du ger dig iväg!**

Svenska Fyrsällskapets program hösten 2023

19-20 augusti

Internationella fyrdagen/helgen

Svenska Fyrsällskapet arrangerar den Internationella Fyrdagen på den tredje helgen i augusti. Lokala avvikelser kan förekomma, för besked se <https://fyr.org/aktiviteter/internationella-fyrdagen.html>
Den Internationella Fyrdagen firades första gången 2002 och firas sedan dess varje år av många fyrar runt Sveriges kust.

20 augusti Karlsborg

Vannäs Fyr och 2023 års VIPP

Samling Karlsborg vid Vannäs fyr, söndag 20 augusti kl.13
Svenska Fyrsällskapet firar och delar ut 2023 års VIPP till Göran Sundström.
Se Blänket 2023:1 sid 25-29,
Göran Sundström visar Vannäs Fyr samt hur en klipp och glödnätsbytare fungerar (fyren är öppen 12-16).
Ingen avgift, ingen anmälan. Ev. frågor ring Marie Tilosius 0705-545151

27 augusti Edshultshall

Fyrspaning med T/S Westkust

Samling ombord T/S Westkust, Edshultshall, Orust söndag 27 augusti kl 9-9.30
Se Bohusläns fyrar från ett skutdäck. Följ med på en heldag ombord på T/S Westkust
Vi mönstrar på, på "Halla" Edshultshall, Orust, hemmahamn för 3-mast skonaren T/S Westkust, för en heldagstur i de gamla skutlederna i mellersta Bohuslän, för att se och uppleva fyrarna från ett skutdäck. Rutten bestäms av väder och vind, vi får besättning från skolfartygs-föreningen.
Vid påmönstring serveras kaffe och frukostfralla. **Obs meddela allergi!**
Påmönstring 9-9.30. Avmönstring c:a kl.18.
Begränsat antal: Max 40 personer
Kostnad: 900 kr inkl. kaffe med frukostfralla. lunch och eftermiddagsfika.
Anmälan som är bindande lämnas 1-20 augusti till fyrprogvast@gmail.com märk mailet "Westkust" Ange namn och medlemsnummer. När du fått bekräftelse på att du kommit med, betala in avgiften 900 kr/person till Fyrsällskapets bankgiro 5441-3174 inom 5 dagar. Märk inbetalningen med "Westkust". Ev. frågor kontakta Nisse Holmdahl tel: 0703-82530.
Läs mer om skutan på www.westkust.se och Instagram [twestkust](https://www.instagram.com/twestkust)
En artikel om förra årets seglats finns i Blänket 2023:1 sid 24
Parkering finns i begränsad omfattning utefter vägen söder om själva samhället, samåk gärna.

9 september Syd

Utflykt till Garpens fyr

Båten avgår från Bergkvara hamn kl. 11.00 och 11.30 Resan tar c:a 15 minuter.
Anders Mårtensson berättar om den gamla fyren som revs 1934 och om den nya.
Vi blir guidade upp i den nya fyren.
Kostnad 125 kr för båtresa och korv ute vid fyren
Anmälan senast 2 september till Anders Mårtensson på andersmarten1@gmail.com eller telefon 0708-675927 Det finns möjlighet att ligga över ute på fyrplatsen. Kontakta Anders.

Skeppsholmens Folkhögskola, Slupskjulsvägen 12, onsdag 13 september kl 19.00.

Jan Hopfinger berättar om sin fyrresa på västra Jylland 2021

Resväg kommunalt: Buss 65 till busshållplats Moderna Muséet på Skeppsholmen, gå 100 m mot norra udden. Parkering finns i anslutning till Folkhögskolan.

Lokal: Sjösala, ingång vid Huvudentrén.

Inträde: 20 kr (obligatoriskt), inträde + kaffe med kaka 40 kr.

Anmälan senast 8 september till Jan-Bertil Sölvén, tel. 0734-445915 eller e-post till ulf.schloss@telia.com.

23 september Göteborg

Bussutflykt: Flygfyrar och Dalénmuséet

Buss avgår från Exercishuset, Göteborg lördag 23 september kl 09 åter c:a kl 17

Kom i god tid!

Vi åker först till Jönköpings Flygplats där medlemmar i Jönköpings intresseförening tar emot oss och berättar om flygplatsen och om **flygfyr**en, se jonkopingsflyget.se. Vi får se på Flygfyrer som står i ankomsthallen. Har vi tur får vi se den lysa.

Därefter åker vi till Stenstorp och **Dalénmuséet**. I muséet blir det guidning och film om alla Gustav Daléns uppfinningar. En liten tyngdpunkt på fyrar och spec. flygfyrar. Muséet har 2 flygfyrar. Vi ser även på den **gasdrivna fyren** som står utanför muséet.

Anmälan senast 10 september till fyrprogvast@gmail.com. Skriv ditt namn, medlemsnummer och märk mailet "flygfyrar". Efter bekräftad plats så skall **anmälningsavgiften 400 kr** betalas in inom 3 dagar till Fyrsällskapets bankgiro 5441-3174. Märk inbetalningen med "flygfyrar".

I avgiften ingår: bussresan t/r Gbg -Jönköping-Stenstorp guidning i Jönköping, inträde och guidning Dalénmuséet.

Begränsat antal: 30 personer. Ta med egen matsäck!

Ev. frågor ring Marie Tilosius 0705-545151

OBS! om du får förhinder att vara med så får du själv hitta en reserv. Fyrsällskapet har inte möjlighet att betala tillbaka avgiften. Meddela namn på ev reserv!

1 oktober Göteborg

Dagstur till Vinga

Samling Fotö, Göteborgs norra skärgård, Hamnen strax till vänster om Fotöbron när du kommer från stan. kl 09.50. se www.vingabattaxi.se

Resan ut till Vinga tar c:a en halv timme och kl 11 har Vinga Vänner sin guidning i Fyr och Museum. Vi njuter av ön och vår medhavda matsäck till kl 14.30 då vi startar återfärden och är åter på Fotö c:a kl 15.

Anmälan lämnas 1-15 september till: fyrprogvast@gmail.com meddela namn, medlemsnummer och märk mailet med "Vinga"

Avgift: 330 kr betalas in efter bekräftad plats inom 3 dagar till Fyrsällskapet bankgiro 5441-3174 märk betalningen "Vinga" **tillkommer c:a 60 kr** för guidavgift på Vinga

Begränsat antal: 12 personer. Ev. frågor ring Marie Tilosius 0705-545151

OBS! om du får förhinder att vara med så får du själv hitta en reserv. Fyrsällskapet har inte möjlighet att betala tillbaka avgiften. Meddela namn på ev reserv!

11 oktober Stockholm

Hävringe fyrplats

Skeppsholmens Folkhögskola, Slupskjulsvägen 12, onsdag 11 oktober kl 19.00.

Bo Holmström visar en film om Hävrings gamla fyrhus samt en av honom skriven betraktelse över hans fars tid som fyrbiträde 1939-40.

Resväg: Se 13 september

Lokal: Sjösala, ingång vid Huvudentrén.

Inträde: 20 kr (obligatoriskt), inträde + kaffe med kaka 40 kr.

Anmälan senast 6 oktober till Jan-Bertil Sölvén, tel. 0734-445915 eller e-post till ulf.schloss@telia.com.

15 oktober Göteborg

Vandring till fd Flygfyrornet i Torslanda

Samling Torslanda, Lilleby pendelparkering söndag 15 oktober kl tid meddelas senare

Vi går en liten vandring på någon km i området till fd flygfyrornet i Torslanda. Kanske kommer någon med som kan berätta om området.

Mer info om detta kommer senast 1 oktober på hemsidan www.fyr.org. Du kan också ringa Marie Tilosius 0705-545151 för mer information.

Ingen anmälan, ingen avgift

18 oktober Gotland

Nydaningen av Slite hamn 1873

Kajutan, Kronbrunnsgatan 5 i Slite hamn, onsdag 18 oktober kl. 18.00

Föredrag av Gunnar Sillén om en inseglingsbeskrivning till Slite 1873 och guidning kring en modell i Slite Sjöfartsmuseum av hamnens dåvarande utseende. Kunde man gilla fyrar på den tiden i Slite där man hade vrakbärgning som levebröd?

Anmälan: senast 11 oktober till gunnar@bildrum.se

Avgift: 50 kr inkl. kaffe och bulle. Betalning swish eller kontanter (ha jämna pengar med).

8 november Gotland

Fyrljus

Kajutan, Kronbrunnsgatan 5 i Slite hamn, onsdag 8 november kl. 18.00

FYRLJUS - vad en ljusglimt i mörkret verkligen har betytt för sjöfarare.

Föredrag och bilder av Fotograf Magnus Rietz.

Anmälan: senast 1 november till gunnar@bildrum.se

Avgift: 50 kr inkl. kaffe och bulle. Betalning swish eller kontanter (ha jämna pengar med).

14 november Göteborg

Fyrbyggarna från Skepplanda

Sjömanskyrkan, Amerikagatan 2, vid Stigbergstorget, tisdag 14 november kl 19.00

Bernt Johansson, Skepplanda Hembygdsförening, berättar i ord och bild om Alesnickarna från Skepplanda som byggde fyrar och lotshus m.m. för Lotsverket runt hela Sveriges kust.

Anmälan: ingen

Avgift 50 kr inkl. kaffe/te och bulle. Betalning med Swish eller kontant (ha med jämna pengar).

Vid ev. frågor ring Kurt Toresson 0708-887692

15 november Stockholm

En skärgårdsskuta kommer lastad .....

Skeppsholmens Folkhögskola, Slupskjulsvägen 12, onsdag 15 november kl 19.00.

Lars G Soldeus berättar om skärgårdsbornas husbehovs- och fraktseglation till Stockholm från stadens grundande fram till modern tid. Seglationen kom att bli särskilt betydelsefull för skärgårdsborna och för framväxten av Stockholm. Föredraget levandegör en bortglömd del av vår gemensamma historia.

I samband med föredraget finns Lars G:s böcker till försäljning till förmånliga priser.

Resväg: se 13 september.

Lokal: Sjösala, ingång vid huvudentrén

Inträde 20 kr (obligatoriskt), inträde + kaffe med kaka 40 kr

Anmälan senast 10 november till Jan-Bertil Sölvén, tel 0734-445915 eller e-post: ulf.schloss@telia.com.

Kajutan, Kronbrunnsgatan 5 i Slite hamn, onsdag 29 november kl. 18.00

Fotografier, Färvatten och Funderingar Hoburgen, Gotska Sandön, Stora Karlsö och Understen. Föredrag och bilder av fotograf **Thomas Wester**

Anmälan: senast 22 november till gunnar@bildrum.se

Avgift: 50 kr inkl. kaffe och bulle. Betalning swish eller kontanter (ha jämna pengar med).

9 december Göteborg

Fyrkura

Samling Fyrkuren på Lindholmens strand, lördag 9 december kl 12-15

Visste du att det står en fyrkur från 1940 på Lindholmen?

Svenska Fyrsällskapet står vid fyrkuren och informerar om Svenska Fyrsällskapet, om fyrkurens utveckling genom tiderna samt bjuder på alkoholfri glögg och pepparkakor.

Kom och prata fyr! Vi säljer även fyrhandboken och fyrkortlekar.

Ingen anmälan, ingen avgift.

Passa på att ta en promenad och upptäck det nya Lindholmen med Karlartornet.

Ev frågor ring någon i programkommitté Väst!

Utän bil så tar du dig lättast hit med Västtrafiks gratisfärja (maj 2023) från Stenpiren.

Dessutom kan du delta i arrangemang anordnade av andra föreningar/företag:

5-13 augusti.

Västerhavsveckan: Hällö och Måseskärs fyrar

Under Västerhavsveckan v 32, 5-13 augusti, finns det möjlighet att komma ut till Hällö och Måseskärs fyrar på en guidad tur. **Måseskärs Heidenstamsfyr är nyrenoverad** och visas i all sin prakt. För mer information och bokning av båttransport se www.vasterhavsveckan.se
Västerhavsveckan är en temavecka för havsmiljön som arrangeras årligen sedan 2008. Arrangör Västra Götalandsregionen m.fl.

Aug/sept/okt Stockholm.

4 st endagsutflykter med Briggen Tre Kronor

Föreningen **Briggen Tre Kronor** ordnar fyra seglingar med Svenska Fyrsällskapets ordförande, **Janne Olsén** som guide. Under seglingen kommer man passera skärgårdsfyrar, angörings- och kustfyrar, nautofoner, sjömärken, farleder och lotsning samt berättelser om några öden och äventyr.

Segling med råttacklat fartyg i farled och utmed kust.

Segling 1: Lördag 2 september och Segling 2: Söndag 3 september

Losskastning Nynäshamn kl.10.00. Förtöjda Nynäshamn kl.18.00

Segling 3: Lördag 30 september och Segling 4: Söndag 1 oktober

Losskastning Stavsnäs Vinterhamn kl. 10.00. Förtöjda i Stavsnäs Vinterhamn kl. 18.00.

All förtäring ombord ifrån ett segelfartygskök.

Klädsel efter väder och vind

Kostnad: 1600 kr/person för segling, guidning, fika och lunch ombord.

Anmälan görs via Briggens hemsida: briggentrekronor.se

Välkomna ombord!

Protokoll fört vid årsmöte med Svenska Fysrälskapet i Göteborg

Lördag den 25 mars 2023 i SSRS lokaler

Närvarande: 30 medlemmar.

§ 1

Mötet förklarades öppnat av Jan Olsén som också valdes till ordförande för mötet.

§ 2

Till sekreterare vid mötet utsågs Björn Hedberg

§ 3

Till att jämte ordföranden justera protokollet utsågs Christian Lagerwall och Lars Jägersvärd.

§ 4

Mötet förklarades behörigen utlyst och dagordningen godkändes.

§ 5

Inga övriga frågor anmälades.

§ 6

Verksamhetsberättelsen, resultaträkningen och balansräkningen för 2022 föredrogs och godkändes av mötet samt lades till handlingarna.

§ 7

Revisionsberättelsen föredrogs av Ulf Sörvik som också rekommenderade årsmötet att fastställa den ekonomiska redovisningen och ge styrelsen ansvarsfrihet.

§ 8

Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för förvaltningen under verksamhetsåret 2022.

§ 9

Jan Olsén valdes till ordförande på ett år.

§ 10

Till styrelsen valdes:

Ulf Schloss	Omval	1 år
Christian Lagerwall	Omval	1 år
Ann-Louise Gustavsson	Omval	1 år
Leif Elsby	Omval	2 år
Tomas Berglund	Omval	2 år
Ann Holmdahl	Omval	2 år
Björn Hedberg	Omval	2 år

§ 11

Till revisorer valdes:

Ulf Sörvik	Omval	1 år
Johan Rosén	Omval	2 år

Till revisorssuppleant valdes:

Heléne Abenius Omval 1 år

§12

Samman kallande i respektive programkommitté är:

Stockholm Jan-Bertil Sölvín

Västkusten Marie Tilosius

Syd Gay Thelander

Gotland (namn saknas men ordf återkommer)

§13

Till valberedningen valdes:

Anders Unosson (samman kallande)

Nisse Holmdahl

Marie Tilosius

Per Sjögren

§14

Beslutades att årsavgifterna skall vara oförändrade under nästa verksamhetsår.

§15

Ordförande informerade om verksamhetsplan och budget för 2023 och framhöll vikten av att medlemsnyttan även fortsättningsvis skall stå i centrum.

§16

Noterades att inga motioner har inkommit till styrelsen.

§17

Mötet avslutades av ordförande med ett tack till avgående styrelseledamot Tommy Öberg som bl.a. ansvarat för den Internationella Fyrdagen i Sverige under många år samt till Christer Nettelbladt som varit samman kallande i programkommitté Stockholm.

Göteborg den 25 mars 2023.

.....
Jan Olsén
Ordförande

.....
Björn Hedberg
Sekreterare

.....
Christian Lagerwall
Justeringsman

.....
Lars Jägersvärd
Justeringsman

Jobbet som fyrvaktare

Tore Olsson

Tidigare publicerat i Lubrikatorn nr 2, 2023

När man ibland har sagt att man jobbat som fyrvaktare kan man mötas av en oförstående blick. "Vadå fyrvaktare? Var det någon som försökte stjäla fyren?" Eller någon liknande fråga.

Då får man ju chansen att berätta lite grand om livet på en fyrplats.

Det var under första hälften av 1960-talet, som jag jobbade som fyrvaktare på Brämön. Det är c:a 60 år sedan och många detaljer har nog fallit ner i glömskans djupa vrår, men jag ska försöka att väcka dem till liv.

Brämöns gamla fyr med signalställning och maskinhus.

Foto: Lotsverket

Brämön är en c:a 5 km lång ö i södra delen av Sundsvallsbukten. På den nordöstra udden står angöringsfyren Brämö. Där finns också två gamla fiskelägen och ett kapell. Fiskelägena finns beskrivna från andra halvan av 1400-talet och i slutet av 1500-talet blev Brämön en privilegierad gävlebohamn. Gävlefiskarna anlade där också kapellet 1624.

Lotsplatsen som i äldre dagar legat i Brämösund, flyttades så småningom till ett av fiskelägena. Där anlades också en hamn med en pir, men på grund av att lotsbåtarna blev större och att platsen var utsatt för nordliga vindar gjorde, att man flyttade tillbaka lotsplatsen till Brämösundet, på den sydvästra delen av ön.

Fyrpersonalen blev de första året runtboende på ön, då fyren tändes 1859. Efter att Sundsvall brunnit 1888 flyttade även lotsar och fiskare, som blivit hemlösa ut till Brämön. Idag är såväl fiskestugor som lotsstugor sommarhus. Många gånger ägda av ättlingar till fiskare och lotsar.

Jag hade gått ut den nioåriga enhetsskolan, då jag den 30 augusti 1962 fick jobbet som extra fyrvaktare. Jag vet inte vilka regler, som fanns när det gällde skiftarbete. Jag var ju endast 16 år, så någon form av dispens antar jag att jag hade fått. Min far var då förste fyrvaktare och fyrmästaren hette Thore Hessler.

Eftersom man på Brämön hade lotsuppassning, var det tjänstgöring dygnet runt. Det var fyra man jämte fyrmästaren som delade på vakterna. Egentligen var det fem man, men med tanke på semesterar och kompensationsledighet för helger var alltid en man ledig. Fyrmäs-

Fyrmästare Thore Hessler.

Vakt	Mån	Tis	Ons	Tor	Fre	Lör	Sön
0-4	Fm	2	3	4	1	2	3
4-8	1	Fm	4	1	2	3	4
8-12	2	3	Fm	2	3	4	1
12-16	3	4	1	Fm	4	1	2
16-20	4	1	2	3	Fm	2	3
20-24	1	2	3	4	1	Fm	4

Vaktschema för fyrpersonalen

taren hade några färre vakter per vecka, som kompensation för bl.a. en del kontorsarbete.

Vaktschemat var enligt tabellen ovan. Vad jag inte kommer ihåg, är om tabellen började på en söndag eller måndag. Inte heller om fyrmästaren började först eller sist. Men det spelar ju mindre roll för den här berättelsen, men jag antar att han hade söndagen fri. När någon kom tillbaka efter en ledighet övertog han det nummer, som den som han avlöste hade haft.

Förutom lotsuppassningen förekom följande arbeten för dem, som inte hade vaktpasset. Varje vardag var det arbetspass mellan kl. 8 och 12. Ibland kunde det även bli en del jobb på eftermiddagen, om det var några större jobb som skulle utföras. Det var då underhållsarbeten, som målning, reparationer av byggnader och annan utrustning på fyrplatsen utfördes. Påfyllning av smörj- och brännolja till reservmaskineriet. Ved skulle huggas till pannan i vaktrummet, koks skulle bäras in, m.m. Jag vill minnas att på fredagspasset var det städning och skurning av golv i fyren, vaktrum och maskinrum. Putsning av fyrkylaren förekom också, dock inte varje fredag.

I arbetspasset ingick också att två gånger i veckan göra en post- och proviantresa till affären i Lörudden. Var det för mycket sjögång kunde proviant och post sändas med lotsarna till lotsplatsen på sydvästra sidan av Brämön. Dit var det 3 - 4 km skogsstig. Sommartid kunde man dra kollina på en cykel, vintertid var det skidor och pulka som gällde.

För den som hade vakt förekom följande arbeten. 15 minuter före solens uppgång skulle fyren släckas och ett

När det inte var några fartyg i farten kunde man på vakten syssla med en del annat. Här sitter fyrvaktare Gustav Ohlsson och lagar nät. På väggen ovanför skrivbordet sitter UKVn. Foto: sign. Agn

Fyrvaktare Holger Holmgren spanar efter fartyg. Ovanför radarn sitter på väggen morselampan och uppe på radarn står lokaltelefonen till lotsarna.

Foto: Paul Lindgren

draperi hängas runt linsen, för att inte solen skulle bränna sönder glödlampan, som var på 1000 W. 15 minuter efter solens nedgång skulle fyren tändas och då skulle draperiet vara nedtaget. Om det snöade skulle glaset på lanterninen sopas rena. Vid ymnigt snöfall måste man sopa ren dem flera gånger i timmen. Det fanns visserligen några el-element på insidan glaset för att hålla kondens borta, men de förmådde inte alltid att smälta snön. Inom parentes kan man ju fundera över, att då fyrplatsen avbemannades 1972, då behövdes helt plötsligt varken draperier hängas upp eller lanterninen sopas ren från snö.

Meteorologiska observationer skulle göras kl. 9, 13 och 17. Man skulle läsa av temperaturen, samt min- och maxvärden sedan föregående avläsning. Mäta nederbörd. Avläsa vindriktning och bedöma vindhastighet samt notera väderlek. Kl. 9 skulle observationerna sifferkodas och sändas till meteorologerna på Midlanda flygplats.

Fyrvaktare Holger Holmgren vid termometerkuren. I bakgrunden syns fyren från 1948. Till vänster om denna står maskinrummet och vaktornet med radarskärmen på taket.

Foto Paul Lindgren

Strax före kl. 13 sändes tidssignalen på radion och då skulle man kontrollera kronometern, som styrde radiofyren, mot tidssignalen. Max 5 sekunder fick kronometern gå fel, men redan vid 2-3 sekunder fel justerades den.

Om sikten understeg tre distansminuter skulle mistsignaleringen köras i gång. Den bestod av en nautofon, som stod på nordöstra udden och det var bara att slå på strömbrytaren, så det var ju inte något ansträngande arbete. Svårigheten bestod i att bedöma hur lång sikt man hade.

Det fanns två reservaggregat som kunde köras i gång vid strömbrott, något som inte var så ovanligt. De drevs av råoljemotorer av Bolinders fabrikat, s.k. kultändare. Den mindre på 10 hk räckte om det var bra väder, men om det var tjocka och mistsignaleringen gick, fick man starta den större på 25 hk i stället.

Lotsuppassningen innebar att man skulle hålla koll på om det kom något fartyg som skulle ha lots. Fyrplatsen var

Fyrvaktare Holger Holmgren vid 25 hästars reservkraftverket. Bakom honom syns den inglasade radiohytten för radiofyren, där fanns också kronometern.

Foto Paul Lindgren

utrustad med radar och VHF-telefon eller UKV som man sade. Det var dock endast några få fartyg som anmälde sig via UKVn. Vad jag kommer ihåg var det nästan bara BP-tankers och Johnsonbåtar som använde den. Tillgång till radar var väldigt bra när det var tjocka, men även för att bedöma avståndet till fartygen och deras fart.

Från skeppsmäklarna fick vi uppgift om väntade fartyg, när de hade avgått och ibland även när de förväntades att komma. Vi hade vissa tumregler, så och så många timmar från Stockholm, Mäntyluoto m.fl. platser. Det var inte heller alla fartyg, som var lotspliktiga, så en del av de anmälda fartygen gick bara vidare och in till Sundsvalls olika hamnar.

Eftersom lotsplatsen låg inne i Brämösundet, kunde de inte se om det kom fartyg utifrån sjön, endast de små som strök efter kusten. När det då kom ett

fartyg utifrån sjön söderifrån, så kunde det antingen gå norr om Brämön och in till Sundsvall eller så gå ner i Sundet. Om man såg ett fartyg som gick ner i Sundet, då skulle man ringa över till lotsarna när det "gick bakom skogen", det vill säga när man inte kunde se det längre. Då var det lagom för dem, att gå ut och möta fartyget. Eftersom det endast var lotssökande fartyg, som gick den vägen var det inga problem.

Annat kunde det vara om fartygen gick norr om Brämön. Då skulle man se efter om de skulle ha lots. Dagtid fick man titta i kikaren efter en signalflagga, oftast "G", en blå- och gulrandig flagga, som ibland kunde vara så smutsig, att den såg helt svart ut, eller vara så trasig att det inte var mycket kvar av den. När man upptäckt lotsflaggen skulle man ringa över till lotsarna, så att de kunde gå ut med lotsbåten för att möta fartyget.

Bremöns fyrvaktarbostäder, 1926

Foto: Lotsverket

Sedan skulle man hissa den svenska flaggan, som svar på att man uppfattat signalen. Flaggan skulle sitta uppe till lotsen hade bordat fartyget. Då den skulle tas ned. Kom det flera lotsökande fartyg samtidigt kunde det bli lite struligt.

Efter mörkrets inbrott skulle man i stället titta efter morsesignaler och även svara med morselampan.

Var det tjocka fick man ha fönstren öppna, för att höra om det var något fartyg, som blåste morsesignaler. Då hade vi inget att svara med, utan fartygen fick lita på, att vi hade uppfattat deras signal. I ett sådant läge var radarn nästan outhärlig. Lotsbåtarna hade inte någon radar, däremot UKV, så de kunde få uppgifter om bäring och position, till såväl dem själva som till det fartyg som de skulle borda.

När fartyg var på väg ut från Sundsvall gick de oftast ner i Sundet för att lämna lots. Då skulle man ringa över till lotsarna när de "gick bakom skogen" norrifrån. De som valde att inte gå ner

i Sundet, skulle då lämna lotsen norr om Brämön, men då hade lotsen i regel meddelat avgångstid, så lotsbåten gick ut och mötte.

Att besöka vaktornet var en populär syssla för sommargäster och turister. Ofta ville de titta i radarn, så då fick man förklara för dem vad alla prickar och konturer var för något. En annan sak som många var intresserad av var radiofyren. Då kunde man slå på radion på rätt frekvens, så hörde man de signaler som sändes ut och förklara hur fartyg kunde ta in signalerna för att bestämma sin position. Var det inte några fartyg på gång kunde det också bli en tur upp i fyren för att titta på utsikten.

Det blev bara ett år för mig som fyrvaktare. Då det kommit uppgifter om, att fyrarna skulle automatiseras och avbemannas och det inte syntes vara någon framtid som fyrvaktare, sökte jag hösten 1963 till Tekniska Gymnasiet i Härnösand och gick en annan framtid till mötes.

Båtmässan i Göteborg söker Monteransvariga

En av Svenska Fyrskapets tidigare montrar. Föreningen har sedan dess skaffat en pekskärm där man kan söka direkt i Fyrwiki, Fyrpersonalregistret och på hemsidan.

Båtmässan hålls varje år i vecka 6, i början av februari. Fyrskapet har en egen monter, men finns tillsammans med Västkostens Träbåtsförening som ansvarar för Veteranbåtsdelen i Båtmässan. Monteransvariga är Göran och Ingrid Sernbo.

Vi söker en eller två personer som är villiga att ta över efter oss. Som ansvarig gör man bemanningsschema, söker monterpersonal och håller kontakten med Västkostens Träbåtsförenings mässansvarige. Bemanningsschema, vägvisningar och annat gör vi på datorn och ofta är det gott att vara två när vi diskuterar 'hur eller vad'. Vi och andra frivilliga medlemmar bemannar vår monter i fyratimmars pass. Vi har en ganska stabil kår för bemanning, men nyrekrytering behövs också.

Monteransvariga bestämmer hur montern skall inredas, gärna ihop med Programkommitté Västkost. Till hjälp med inredning och transport finns flera frivilliga. Viktigt är att ha en bemanning klar i god tid för att undvika stress.

Vi söker nya monteransvariga som kan gå med oss till Båtmässan 2024 och sedan ta över 2025.

Vi söker såklart även **nya medlemmar till bemanningen av vår monter**, hör gärna av er till Göran.

Göran Sernbo, goran.sernbo@gmail.com, tel. 0704-44 98 43.

Efter att ha lyckats, efter 20 års fyrjakt, besöka de hundra mest intressanta besöksbara svenska fyrarna så tog de i Sverige helt enkelt slut. Juli 2022 drog jag ut på ett arktiskt fyräventyr vid Barents Hav där jag fick uppleva

Fyrarna i midnattssolens rike

Jan Hopfinger

Författaren vid Slettnes fyr

Det är sex fyrplatser som ligger längs de norska stränderna av Barents Hav, österifrån är det Bøkfjord, Vardø, Makkaur, Kjølnes, Slettnes samt Helnes, vilka anlades mellan 1896 och 1928. Under 2:a världskriget ockuperades dessa fyrplatser av Hitlers trupper, fyrarna var strategiskt viktiga och skulle vägleda tyska transporter av järnmalm från Kirkenes (krigsindustrin krävde mycket stål) och absolut inte underlätta för de allierades konvojer med vapen till Sovjet via Murmansk.

När kriget var förlorat och Wehrmacht flydde undan röda armén så sprängde de tyska ockupanterna bort alla ovan nämnda fyrplatser. Norrmännen hade tur, även röda armén lämnade Norge efter kriget. Fyrplatserna återuppbyggdes och i början av 1950-talet kunde fyrarna återigen vägleda skeppen längs med Finnmarks kust. P.g.a. Golfströmmen är Barents Hav seglingsbart året om och polarnatten varar i nästan tre månader.

Vid fyrarnas anläggning och även återuppbyggnad fanns det inga landsvägar till fyrplatserna, så allt byggmaterial transporterades sjövägen och sjögången utanför flera av fyrplatserna är besvärlig. Vid återuppbyggnaden var det armerad betong som gällde. Fyrpersonalens bostäder byggdes som mer jämlika och mindre hierarkiska fyrsamhällen. Under 1960-talet omvandlades de avsidig liggande fyrplatserna till s.k. tårnstationer - fyrfamiljerna flyttade till städerna medan fyrarna sköttes av fyrvaktarna i skift.

Sedan började det gå utför, fyrarna avbemannades, de nordligaste fyrarna behöll sin personal allra längst men när fyrvaktaren Valter Seipajævi låste dörren till Bøkfjords fyr den 15:e december 2006 så var den 350 år långa epoken med de bemannade norska fyrarna slut. I flera av fyrarna vid Barents Hav ersattes med tiden dess vackra fresnellinser av roterande strålkastare och nästa steg mot förfallet kom med LED. Men alla dessa sex fyrar blänker fortfarande, dock inte i midnattssolens tid från maj till augusti.

Bøkfjord fyr

Bøkfjord

Jag företog min resa från öst till väst och började med besök vid Bøkfjord Fyr. Till fyren leder en drygt 11 kilometers vandring från Reinøysund med totalt över 400 meter uppåt och neråt, i varje riktning. På vägen till Reinøysund passerar man inom skotthåll för ryska prickskyttar vilket kändes otäckt. Efter nästan fyra timmars vandring, efter att ha passerat sista krönet, ser man fyrplatsen liggande vid ens fötter vid glittrande Bøkfjord. Hur ofta ser man en hel fyrplats från fågelperspektivet? Bøkfjord fyr är belägen på en sluttning c:a 25 meter över havet. Den nyrenoverade fyren består av en röd lanternin ovanpå ett vitt maskinhus omgiven av fyrpersonalens bostäder,

Lanterninen på Bøkfjords fyr

övriga fyrplatsanläggningar samt vittrande tyska värn med rostiga kanoner. Trots en enkel fyr fann jag Bøkfjord väldigt stämningsfull. Fyrplatsen är representativ för många norska fyrplatser som ofta ligger på bergssluttningar vid fjordarna.

Inflammerade knän var priset för denna 22 km långa fyrvandring i bergig terräng.

Vardø

Vardø Fyr ligger på en ö som heter Hornøya. Hornøya är ett reservat av arktiska fåglar, bl.a. lunnefåglar, där största kolonin finns vid branten utanför fyrplatsen. Vardø är Norges östligaste fyr som ligger ost om 31:a longituden, d.v.s. längre österut än Istanbul eller Kiev. Hornøya ligger i arktiskt klimat, vilket betyder att medeltemperaturen under årets varmaste månad understiger 10 grader C. Dessutom ligger Vardø (som alla fyrplatser på denna resa) norr om trädgränsen.

Vardø fyr

Till Hornøya kommer man med reguljär båt. Själva fyren (från 1959) är ett fyrkantigt 22 meter högt stålskelett klätt med ljusgrå eternitplattor med en röd lanternin högst upp. Fyrplatsen ligger på öns topp så fyrljuset blänker från 77 meters höjd, näst högst bland norska fyror. Fyrbostäderna har blivit vandrarhem, populärt bland fågelskådare.

På Vardø Hotel serverades det valkött till middag - smakar som en blandning av entrecote och vilt.

Makkaur

Makkaur Fyr ligger svårtillgänglig på Makkaurhalvøja. Det mystiska namnet kommer från gammelnorska och betyder "Sandmark där man gräver mask" (som agn till fisket). Till Makkaur kom jag med en RIB-tur arrangerad av Båtsfjords Brygge.

Makkaur Fyr är en otroligt vacker fyrbyggnad som består av ett vitt maskinhus med avrundat tak från vilket ett åttkantigt fyrtorn reser sig, med en röd lanternin överst, 39 meter över havsytan. Arkitekten påstås ha varit inspirerad av Stortingsbyggnaden. Makkaur Fyr är ett gott exempel på att det gick att bygga underbart vackra fyror i betong i början av 1950-talet.

Makkaur fyr

När jag såg Makkaur Fyr på bilder så drogs tanken till de vitkalkade husen på den mytomspunna grekiska ön Santorini, med lasurblå himmel och smaragdgrönt vatten. Tyvärr så inföll min makkaurtur en grådisig dag, med silvergrå himmel, mörkgrått vatten och ljusgrå fyr, som knappt syntes genom dimman. Vid den två km långa vandringen till fyren ser man de gamla kraftlednings- och telefonstolparna ligga och ruttna i en hög. I viken där båten förtöjdes och reseledaren grillade korv låg det rostiga rester av tyska kanoner av grov kaliber som användes för att beskjuta allierade konvojer och som ockupanterna inte hann få med sig.

Från båten till Makkaur ser man havererade fiskebåtar högt uppe på ogästvänliga klippor och då förstår man vilka oerhörda krafter som vaknar vid arktiska stormar.

Kjølnes

Kjølnes fyr är en biltillgänglig fyr. Utanför fyrplatsen möttes jag, som jag befara-
de, av skylten: "Byggarbetsplats - till-
träde förbjudet för obehöriga". Var jag
behörig? Eftersom jag lovade att skriva
om midnattssolens fyrar då är jag väl en
undersökande journalist, tänkte jag, och
pressfriheten väger tyngre än en solblekt
skylt. Jag gick in. Den ursprungliga Kjøl-
nesfyren var en gjutjärnsfyr medan da-
gens fyr är en vit, fyrkantig betongfyr 22
meter hög där man har en annorlunda
lösning för bifyren – stora fyren är hop-
byggd med en liten bifyr av den norska
åttkantiga modellen, med lysvinkel på
mer än en halvcirkel.

På stengångar ligger det högar med tag-
giga sjöborreskal - måsarna fann att
gångarna lämpar sig väl för att krossa
sjöborrarna mot.

Kjølnes fyr

Slettnes

Slettnes fyr är Barents Havs starklysande pärla. Det är en konformad (d.v.s. som en upp-och-nedvänd glasstrut) gjutjärnsfyr, hela 39 meter hög. Fyren är representativ för Norges höga fyrar som oftast är strutformade gjutjärnsfyror. Slettnes är världens nordligaste f.d. bemannade fastlandsfyr (71° 05' 22" N). Bilvägen till Slettnes som går genom tre trädlösa fjällkedjor känns verkligen som vägen till världens ände.

Slettnes fyr är utrustad med en rotationslins (ser ut som av tredje ordningen) och var tänd vid mitt besök mitt på dagen i mitten av juli. Fyrbostäderna är omgjorda till uppskattat café och B&B och fyren är öppen för guidade turer. Men sommaren 2022 var byggnaderna och fyren igenbommade p.g.a. inre renovering. Vid Slettnes

Slettnes fyrplats

fyr ligger även en naturstrand med kritvit sand. Mitt badförsök varade tre sekunder, fötterna stelnade av kylan. Renen bredvid skakade på huvudet - man åker inte till Barents Hav för att bada.

Gjutjärnsplåtarna fyren är byggd av har vikta kanter, de bultas ihop på insidan. Ett smart konstruktionsgrepp jämfört med nitade plåtfyror, då det blir en slätare yta på utsidan med mindre utrymme för rostangrepp.

Om vi ändå begrundar fyrbyggnationskonsten:

Lanterninen, Slettnes fyr

- Alla sex fyrarna vid Barents Hav har röda plåtlanterniner, med lutande spröjs. Dörarna till lanterninerna leder in från fyraltarnernas baksida, oftast via trapphus, ungefär som lägenhetsdörrar. I svenska fyror leder trappan till lanterninen normalt underifrån genom en lucka i golvet.
- Betongfyror har lanterninräcken av betong, antagligen som skydd mot snö och blåst.
- Fyror är i fint skick.

Själv hade jag gärna velat beskåda midnattssolen spegla sig i havet bakom den resliga Slettnesfyren, men p.g.a. dimman som kom blev det inte av.

Helnes

Helnes var tänkt som den sjätte fyren på min arktiska fyrsafari. Helnes liknar Bøkfjord, en röd lanternin på taket av ett vitt maskinhus, 12 km vandring med dryga 450 meter upp och ner i varje riktning. Men p.g.a. slitna knän blev denna tur, som jag sett fram emot länge, inte av.

Slutord

Jag kom till fem av sex planerade fyrplatser. Det blev (från Nynäshamn) nästan 500 mils körning och över 62 timmar bakom ratten. Totalt 18 dagar, av dessa nio som transportsträcka till/från nordligaste Norge.

Vill man slippa så mycket bilkörning så går det att flyga reguljärt till Kirkenes och hyra bil där, men då begränsas mängden utrustning. Man bör vara medveten om att resande i denna del av världen är snarare ett äventyr än en vanlig fyrresa. Det är inte bara att köra in på 'fyrevejen', parkera vid fyrcafé där man unnar sig en fika, köper souvenirer och sedan går upp i fyren – det här är ett äventyr där man är beroende av sin fysiska och mentala förmåga, rätt utrustning, vädret och framför allt, en stor gnutta tur.

Resan blev en oförglömlig upplevelse där fyrplatserna spelade en viktig roll, men det var även annat, främst den storslagna naturen, som var spännande, sevärd, annorlunda och intressant. Resan rekommenderas – fyrplatserna Slettnes, Kjølnes och kanske även Vardø är åtkomliga för de flesta. Och besöksvärda!

Mer om fyrar i midnattsolens rike:

- bok: 'Norske fyrstasjoner, besøksfyr langs hele kysten' av Per-Roger Lauritzen (recenserad i Blänket 2021:1)
- webb: <https://fyr.no/fyrene/>
- webb: <https://kystverkmusea.no/digitale-utstillinger/fyrstasjoner-i-finnmark>
- webb: https://fyr.org/wiki/index.php/Barents_hav

Lunnefågel på Vardø.

Fågeln nöjer sig inte med en utan har flera fiskar i näbben. Observera den avundsjuka blicken från grannen som sitter där med tom näbb.

Winge fyr i Lysekils rondell

Magdalena Skalegård, Lysekil

Innan havet ligger framför dig på väg in till Lysekil passerar du en fyrkur i rondellen. Den kallades för rondellfyren, men i Lysekil säger vi numera Winge fyr efter sin "fyrmästare" Göran Winge.

I ett drygt halvsekel stod den på Bråtö i det beryktade Kråksundsgap. Den gången var det Sjöfartsverket som underhöll den, nu är det Lysekils Vänner, med många goda kontakter och ekonomiskt stöd från Lysekils kommun.

Kråksundsgap södra på Bråtö år 1954.

Foto Bohusläns museum

Fyrkuren som är av gjutjärn kräver underhåll. Lysekils Vänner gjorde en insats för 13 år sedan, under vägledning av Göran Winge med sin bakgrund i Sjöfartsverket. Nu, runt årsskiftet var det dags igen.

År 2010 fick rondellens huggna stenar lämna plats för kullerstenar, fundament och fyrkur. Lysekils Vänner med ordförande Alf Havstam i spetsen, lade den gången ner över 300 timmar på att blåstra, måla och ljussätta, innan fyrkuren kunde placeras i rondellen. Samma år firade föreningen sitt 125 års jubileum. Den hade då 400 medlemmar.

I början av 2023 hade Lysekils Vänner 1765 medlemmar och en facebookgrupp på 3800. Även denna gång är det bl.a. Göran Winge och Lysekils vänner, med Roland Karlsson som ordförande, som stöttat upp med tid och kunskap. Nu har fyrkuren fått tillbaka sin forna glans. Allt detta jobb samtidigt som Lysekils Vänner byggt Västerhavspromenaden med utsikt till många av ledfyarna i området.

Sjöleden söderut mot Marstrand har sina utmaningar. I hård västlig vind är passagen förbi Islandsberg med sin gropiga sjö, en erkänd sådan. Sedan lugnar havet ner sig i lä av Härmanö och de mindre öarna i sydöst. Vidare söderut passerar leden Bråtös nordsida genom Kråksundsgap, ut mot öppet hav. Många har blivit överraskade av sjön som pressas in genom gapet.

Konsul Mollén, sjökaptan men också lotsåldeman i Lysekil, kände till havsuget i Kråksundsgap. I juli 1835 fick Lysekil kungligt besök, sannolikt det första av sitt slag. Prins Oscar, blivande Oscar I med familj, gjorde ett kort stopp i Lysekil med sin jakt bogserad av en transportångare.

Prinsen uppvaktades av områdets prominenta herrar som under lång tid talat varmt för att anlägga en handelsköping i Lysekil. Invånarna i området skulle då slippa ta turen till Uddevalla eller Strömstad för att driva handel.

Efter stoppet i Lysekil drog prinsen vidare söder ut i sin kungliga lustjakt hängande på släp efter ångaren. En lots var med på den bogserande ångaren samtidigt som den västliga vinden friskade i. Konsul Mollén tog över rodret på lustjakten med det kungliga sällskapet ombord. Vid Kråksundsgap hände det som Mollén nog redan befarat. Ångaren hade för svag motor för att klara gattet med jakten på släp. För att inte riskera att jakten skulle slungas mot klipporna kapade Mollén bogserlinan och fick jakten i lä av en holme. Det kungliga följet kom i säkerhet och ångaren klarade sig igenom gattet. Det berättas att kronprinsen i tacksamhet för Molléns rådgighet skulle försöka uppfylla Molléns och de höga herrarnas önskan om att Lysekil fick köpingsrättigheter. I februari 1836 fick Lysekil sina köpingsrättigheter. Under kung Oscar II besök i Lysekil sommaren 1900 tilldelade han personligen stadsrättigheter till Lysekil vilka blev officiella tre år senare.

Konsul I. G. Mollén.
Foto Vikarvets museum.

Året innan prins Oskar besökte Lysekil kom koleran till Sverige. Västkusten drabbades hårt och i mitten av 1800-talet stod Edshultshall på tur. Av rädsla för smittan upprättades kolerakyrkogårdar på avskilda platser. Edshultshalls kolerakyrkogård anlades på ön Bråtö vid Kråksundsgap. Under två veckor i september begravdes 22 av Edshultshalls barn och vuxna här.

Det var också på Bråtös nordvästra udde som man, ett knappt sekel senare, anlade fyren Kråksundsgap södra. Här i gapet har man genom tider haft flera typer av sjömärken för att hitta rätt i leden och till ankarsätningarna i denna utsatta del av Lysekilsleden. 1941 byggdes en 13 meter hög sockel och på den stod fyrkuren, den som nu står som rondellfyr i Lysekil.

Riksantikvariens karta över fornlämningar har många markeringar för vrak utmed kusten. Runt gapet vid Bråtö/Kråkön finns tre markeringar. Klarade man att komma till ankarsättningarna innanför Kråksundsgap var man trygg.

Kapten på motorjakten Strix av Kalvö kände sig kanske för trygg. Första världskriget var på sluttampen när den nästan nya och lågt försäkrade motorjakten Strix gick tom för fotogen. De dåliga ankartrossarna sprang av i de höga dyningarna i sundet trots stiltje och klart väder. Strix drev på land och slogs i spillror.

Det andra vraket är den engelska skonerten Macalla. Hon grundstötte sydost om Karingön i en orkanartad storm i december 1929. Besättningen och kaptenens familj räddades under mycket dramatiska omständigheter av sjöräddningen på Karingön som hade livräddningsbåten Justus A Waller till hjälp. Räddningsbåten var byggd tio år tidigare på Fridshems varv i Lysekil.

Livräddningsbåten Justus A Waller.

Foto Sjärräddningssällskapet Karingön

Den tredje båten gick på grund i Kråksundsgap när fyren stått på sin plats på Bråtö i drygt trettio år. Det var Donsötankern M/T Crudo, på väg söderut, som fick motorhaveri i februari 1973. Crudo gick söderut i västlig storm när hon kastades upp på ön Bråtö och landade vid fyren. Genom en spektakulär räddningsaktion av besättningen på en tullkryssare blev de två i besättningen på Crudo räddade.

Lysekils Vänner är en av flera föreningar som ser till att vi har minnen kvar från när båtarna motoriserades och sjölederna ljussattes. Winge fyr i rondellen är en av elva fyrkurar i Lysekil med omnejd. Svenska Fyrsällskapet berättar om dem alla i Fyrwiki: https://fyr.org/wiki-files/Manual/TORRSKODD_FYRVANDRING_rev2.pdf.

Rondellfyren på plats efter 4 månader i Lysekils Vänners vård

Efter 13 år i rondellen var fyrkuren i stort behov av underhåll

Fyrkuren strippad på alla delar, blåstrad och grundmålad.

Alla löstagbara delar renoverades och kompletterades med bl a nya glas och skruvar.

Lyktorna var trasiga, nya delar monteras här av "Gigge" Georg Johansson och Bengt Gustavsson.

Jakten på nya delar till den över 80 år gamla fyrkuren var tidskrävande men löste sig med hjälp av goda kontakter.

Göran Winge och Bengt Gustavsson ser till att fyrkuren landar rätt på sockeln i rondellen. Det röda glaset är nytt för i år.

Renoverad och nymålad är Rondellfyren nu tillbaka på sin plats för att hälsa välkommen till Lysekil.

Stort tack Göran, Bengt, "Gigge" och Lysekils Vänner!

Foto Lysekils vänner

Röderprick

Sten Persson

Röderprick då bojen låg i inloppet. Foto: Svensk Lots 1965

Detta iögonfallande sjömärke sågs under många år vid huvudrännans yttre ände ost om farleden in till Malmö hamn. Många resenärer mellan Malmö och Köpenhamn observerade säkert detta ovanliga märke när en friterad spätta eller en utsökt köträtt intogs under överfarten. Några gäster hade som tradition att sänka de två första snapsarna innan man passerat Röderprick på utvägen.

Enligt SVENSK fyrlista 1988 var Röderpricks position 55°38' N ; 12°59' O. En röd babordsboj utplacerad år 1903 och utbytt enligt gällande utprickningsregler 1987 är försedd med rött ljus av karaktären Q R och radarreflektor.

Gamla Röderprick har idag sin plats intill fiskarhoddorna i Malmö hamn i närheten av Sjöfartsmuseet.

Den nya Röderprick har nu intagit samma position som den gamla bojen hade.

Bokö fyr tillbaka

Jan Blick

Sjöfartsverkets arbetsbåt FyrBjörn har anlänt till Bokö med renoverade fyror ombord.

Nu har det gått ett år sedan fyrkuren, Bokö fyr, i folkmun kallad Julafton, försvann den 12 april 2022. Fyren har åkt runt först till Stockholm, Djurgården, sedan till Göteborg där den renoverades och slutligen till ett lager i Oxelösund.

*Fyrkuren
lyfts på
plats av
FyrBjörns
besättning.*

QR-koderna på informationstavlan leder besökaren direkt in till Sjöfartsverkets hemsida och Svenska Fyrsällskapets lexikon Fyrwiki.

Men nu är fyren på plats igen! Den temporära lösningen (fyrpinnen) togs bort den 16 april 2023 tillsammans med den gamla trätrappan. En ny trapp har kommit på plats. Fyrkuren kom tillbaka den 23 april med Sjöfartsverkets fartyg FyrBjörn.

Solcellen som var monterad på taket, är nu placerad vid sidan om fyren på en stolpe.

En annan nyhet är att en informations skylt har satts upp mot farleden med QR-kod så att båtarna som passerar får ta del av fyrens historia.

Fyren och den gamla fyrplatsen med det gula fyrvaktarhuset har blivit ett klassiskt motiv från Trosa skärgård, kulturen lever vidare.

Den nyrenoverade Bokö fyr även kallad Julafton återbördad till sin rätta plats.

Så det kan bli

Tommy Öberg

Vid en övernattnig i Grästorp råkade jag få syn på en inramad tidnings-sida av Dagens Nyheter från den 13 feb. 1928. Rubriken löd "mystiskt ljus-sken över Draghällan". Draghällan är den fyr som ligger på ett litet skär mitt i inloppet till Sundsvalls hamn och eftersom det är en av mina favoritfyrar blev jag intresserad. Jag sökte mig senare till ett bibliotek för att läsa vad lokaltidningarna skrev om händelsen och en rörig historia, full av missför-stånd, rullades upp.

Händelsen inträffade den 11:e februari 1928, alltså långt före att fyren utrustats med telefon eller radio. Optiska signaler var allt man hade att tillgå.

På fyren fanns en flaggstång. Lotsstyrelsen hade bestämt att om man hissade en röd flagga ovanför nationsflaggan så påkallades hjälp från fyren. Hissades den röda flaggan under nationsflaggan hade en sjöolycka inträffat. Hur man skulle signalera i mörker var inte fastställt.

Denna vinterkväll observerade man ett skarpt rött sken i fyrens riktning. Från land varskodde man då överlotsen

Bergström i Sundsvall som i sin tur kontaktade sina överordnade. Det bestämdes att man skulle avbryta Radiotjänsts sändningar från stationen i Sundsvall, ungefär som när man idag sänder trafik-meddelanden.

Radiotjänst hade bildats några år tidigare så man utnyttjade sig av modern teknik. En uppmaning till fyren lästes upp att "blossa om man behövde skynds-am undsättning" eller med den tidens språkbruk "därest skyndsam undsättning vore av nöden".

Efter detta radiomeddelande var alla i staden och trakterna kring fyren på tå. Till allas förfäran såg man att det blossades på fyren. Vid ett kafé i stadsdelen Kumo hade man minsann sett blossningen.

Ett nytt radiomeddelande sändes ut om att hjälp skulle komma från Stenvikskajen, ett par distansminuter från fyren. Var någon på fyren allvarligt sjuk? Hade någon olycka inträffat? Fyrmästare Mattson hade varit iland och skulle ta sig till fyren roendes. Hade han drivit till havs? Mattsons fru blev mycket uppskrämd.

Radiomeddelandet hördes vida omkring så många kände sig manade att hjälpa till. Eftersom det, trots årstiden, var isfritt kom folk i båtar från Stenvik, Nyhamn och Juniskär.

När den av lotskontoret utsända båten med tre man ombord kom fram till fyren var redan ett stort antal båtar på plats. Stor uppståndelse rådde. Bland fyrpersonalen rådde dock lugn, mest förvåning. Alla var vid bästa vigör och någon hjälp sade man sig inte ha påkallat. Vad hade hänt?

En något bräcklig förklaring var att en fotogenlampa i köket hade gett det rödaktiga skenet eftersom gardinen ej var helt nerdragen och ljuset mötte de uppstigande dimbankarna från vattnet.

Blossningen var svårare att förklara. Man sade att sotpartiklar hade samlats i fyrens brännare vilket skall ha gett ojämnheter i ljusets styrka.

Senare togs denna förklaring tillbaka när fyrmästaren uppgav att han varit ute på altanen runt fyren för att torka lanterninens glas och då tillfälligtvis ha skymt fyrlyuset. Detta skulle ha kunnat uppfattas som blossning.

Hur det nu var med den saken vet ingen idag. Folket gav sig iväg och lugnet lade sig åter på fyren. Det var tur att ingen hjälp behövdes. Man kunde i lugn och ro återgå till att lyssna på Radiotjänsts lördagsunderhållning, kanske någon reseberättelse av Sten Bergman, eller vad man nu gjorde på fyren.

Det insågs att personalen på fyren borde kunna meddela sig med land på ett effektivare sätt. Telefonledning ansågs för dyrt att anlägga. Man började istället att diskutera inköp av en liten kortvågssändare. Hur det blev med den saken vet jag inte, men telefon installerades lagom till julen 1934, c:a sju år senare.

Källor:

Dagens Nyheter, 19280213
Sundsvalls Tidning, 19280214
Sundsvalls Posten, 19280213
Fyrdagbok, Draghallan, 1927-28

Stämmer dina kontaktuppgifter i medlemsregistret?

Ett medlemsregister skall vara aktuellt annars går det inte att lita på. Vi vet inte om du ändrat adress eller andra kontaktuppgifter om du inte talar om det. Fel adress kan göra att du inte får Blänket, fel mailadress att vi inte kan nå dig .

Glöm därför inte att anmäla eventuella ändringar av kontaktuppgifter snarast till Svenska Fyrsällskapet, e-post medlem@fyr.org eller tel. 08-710 3333.

Redaktören

Utflykt till Valö i yttersta havsbandet

Kerstin Wretling

Text och foto där ej annat anges

Söndagen den 14 maj samlades ett tjugotal fyrvänner på Saltholmens brygga. Vi var förväntansfulla för vi skulle få komma till Valö; en ö som flera av oss aldrig besökt.

Valö fyrplats i Göteborgs södra skärgård.

Foto: Björn Hedberg

Första båtturen blev med Styröbolagets båt ut till Vrångö och där möttes vi av två medlemmar i Göteborgs Kanotförening; Peter Kane och Nils Isacson. Det blev en skön tur ut till Valö i deras mindre båtar.

På Valö fick vi en härlig naturupplevelse när vi vandrade den smala stigen på öns östra strand. Gullvivor i massor lyste gula längs stigen och på ängarna och näktergalen sjöng för oss.

När vi vandrat över ännu en äng full med gullvivor reste sig Valö fyr vackert vid strandkanten omgiven av gamla röda träbyggnader.

Sjelva fyrbostaden hade tre röda väggar men en vit vägg utåt havet. Den vita fasaden har varit ett riktmärke för många sjöfarare för att hitta rätt i inloppet till Södra Skärgården.

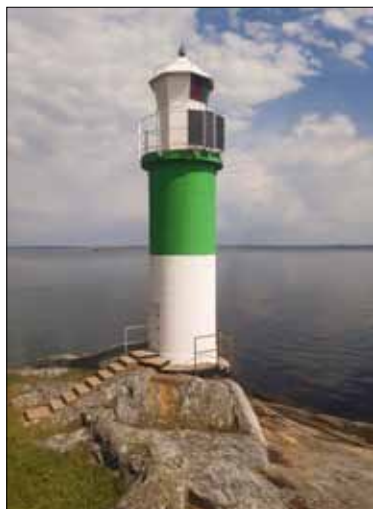
*Den vita fasaden
vänd utåt havet.
Riktmärket som vi
sat vägen för många
sjöfarare.*

Peter berättade om fyrens historia och hur Kanotföreningen nu vårdar dessa gamla byggnader.

Vi fick gå in i det gamla fyrhuset som innehöll vedspis, kakelugnar och en gunga uppe på vinden som vi fick pröva.

*En av kakelugnarna
i fyrvaktarbostaden.
Foto: Göran Sernbo*

Nils hade dukat upp en härlig fika utanför fyrhuset och det smakade väldigt gott där vi satt på klipporna med en vidunderlig utsikt ut över havet.

Några passade på att bada i den sköna sommarvärmen och vi lämnade ön mycket tacksamma över en fantastisk dag.

Utflykt till Landsort 2023-05-11

Ulf Schloss (text & bild 2)
Anders Unosson (bild 1 & 3)

Till vår stora glädje hade ett 40-tal medlemmar anmält sig till en dag ute på Landsort, troligen men inte helt säkert Sveriges första fyr byggd (1691) på mark som i dag tillhör Sverige.

Samling på Ankarudden i ett soligt försommarväder med en laber SO bris, för båtresa till västerhamnen på Landsort där sällskapets ordförande Jan Olsén hälsade välkommen. En kort promenad till det fina lilla skärgårdskapellet där f.d mästerlotsen och Landsortsbon Björn Öberg tog emot. Björn berättade mycket inspirerande om Landsorts historia, om dess betydelse som lots- och fyrplats fram till idag. Sett till antalet lotsningar per år kommer Landsort på andra plats efter Göteborg. Björns egna erfarenheter som lots berördes.

Landsorts skärgårdskapell med Björn Öberg som berättar dess historia.

Björn berättade även om den beryktade Tsesisgrundstötningen 1977, där han var delaktig i efterspelet-ett minst sagt spännande förlopp. Ett stort tack till Björn!

Efter det uppskattade föredraget gick vi i samlad trupp mot fyren under vilken Janne bl.a. berättade om Pegelhuset (Mareografen) där vattenståndet mättes och rapporterades till SMHI, den lilla hamnen där förnödenheter till fyren, stenkol, rovolja, fotogen och andra förnödenheter lossades.

Väl uppe vid fyren berättade Janne om fyren, dess historia och betydelse för sjöfarten och även om resterna av de gamla försvarsanläggningarna på ön.

Medlemmarna kunde sedan gå upp i fyren, bekanta sig med den nuvarande fyrutrustningen och njuta av den fantastiska utsikten.

Därefter lunch i gröngräset och dagen avslutades med promenader på ön efter var och ens eget gottfinnande innan det var dags för hemfärd efter en minnesvärd dag.

Har du tillfälle

så missa inte att delta i de utflykter till olika fyror som våra programkommittéer anordnar. Du får inte bara uppleva fyren och den vackra naturen runtomkring utan blir oftast guidad av en kunnig person som berättar platsens historia och dessutom träffar du andra fyrintresserade.

Redaktören

FYRPLATSUTSTÄLLNINGAR

Jan Olsén (text) & Ulf Schloss (foto)

Den 31/5 träffades Svenska Fysällskapet, Sjöfartsverket, Riksantikvarieämbetet och Statens Maritima och Transporthistoriska museer ute på ön Landsort.

Sjöfartsverket vill anordna tolv st fyrplatser som är Statliga byggnadsminnen så att de blir fina besöksmål. Dessa tolv fyrplatser genomgår renoveringar eller uppsnygning så att de kulturhistoriskt blir bevarade och att de blir attraktiva platser att besöka.

Syftet med träffen var att belysa hur man anordnar en utställning på respektive fyrplats som berättar om allt mellan varför det behövdes en fyrplats till hela lokala historien fram till idag och även en liten titt mot framtiden. Fyrplatsbygget, livet på fyrplatsen, fyrtekniken från igår till idag samt olika händelser blir utställningarnas innehåll.

Landsort är tänkt att bli ett pilotfall där det byggs en utställning i fyrens inre bottenplan. Med några anpassningar finns här en hyfsat stor yta att genomföra utställningen på.

Att alla olika aktuella organisationer träffas samtidigt på Landsort för att arbeta fram en genomförandeplan får en hög verkningsgrad. Nu är genomförandeplanen i stort klar och iordningställandet börjar i höst.

Det känns jättekul att projektet är igång.

FARLEDSARBETEN PÅ VÄSTKUSTEN UNDER 2023

Samtliga farleder på västkusten genomgår under detta år en ordentlig upprustning. Fartyget Fyrbjörn finns på plats. Utbyte av fyrteknik mot led-lampor samt utbyte av "fyrkroppen" på många ställen. Även gamla fyrkurar renoveras.

Sjöfartsverkets arbetsfartyg Fyrbjörn i action.
Foto: Ulf Schloss

En säker farled består av många olika delar.

- Fyren på natten med sina sektorer och att den är fasadbelyst.
- Enslinjefyror.
- Fyren på dagen är lika viktig som på natten. Färg och i många fall grön eller röd märkning beroende på vilken sida i farleden den finns.
- Bojar som är väl synliga på natten genom sin fyrkaraktär och på dagen genom sin färgsättning. I ett område med många bojar kan de synkroniseras så de blinkar i takt.
- Bojarna har också radarreflektorer.
- Utprickning med både lateral och kardinalmärken. Prickarna har också reflexer.
- Belysta kummel nattetid som också har en färgmärkning så de väl syns på dagen.
- Många fyror ute på kusten har också Racon som gör att de syns väl på radarskärmen.
- ViVa systemet finns på många fyror så man kan se vad det är för väder "just nu" på aktuell plats.

Allt detta för att få en säker navigation i farlederna för både stora fartyg och små båtar.

Om ni får se att ett farledsarbete pågår så passera gärna på ett icke vågdrivande sätt.

Jättekul med denna upprustning.

Med sjösäker hälsning
Jan Olsén
Ordf Sv Fyrsällskapet.

Tearaght, Irlands västligaste och mest otillgängliga fyrplats

Jan Ulvås

Samtliga bilder är tagna av Andrew Collins, fotograf från Dublin.

Om vi bortser från Azorerna så är ön Tearaght Island, belägen i ögruppen Blasket Islands utanför Irlands västra kust, Europas västligaste punkt, bortsett från några klippor något längre bort åt sydväst. Tearaght Island ligger på longituden $10^{\circ} 39' 4''$ W. Ön är bara 0,4 kvadratkilometer stor och dess högsta punkt är 200 meter över havet. Ön har en av Irlands största kolonier av lunnefåglar och stormfåglar.

Tearaght Island markerad med en röd punkt.

Tearaght Island i ögruppen Blasket Islands.. Great Foze Rock ca 5 km åt sydväst.

Här, högt upp på en klippa på den västra sidan av ön, byggdes under stora umbäranden en fyr som invigdes 1870. Fyren är tämligen oansenlig, bara 17 meter hög, men på den här höjden behövs inget stort fyrtorn. Fyrlanterinen befinner sig ändå 84 meter över havet.

På denna utsatta och extremt svårtillgängliga plats byggdes även enkla bostäder för fyrapersonalen, alldeles nära fyren. När man ser bilder från ön är det svårt att föreställa sig att människor kunde ha permanent boende här.

Fyren tändes 1870.

Tearaght Island. På den västra delen, vars höjd är 116 meter, byggdes fyren och fyrvaktarbostäder. De stod klara 1870.

Fyrvaktarbostäder. De ligger på en höjd av c:a 75 meter.

Innan bygget av fyrplatsen startade 1864 ägde en lång debatt rum om den lämpligaste platsen för Irlands västligaste fyr. Några ville att den skulle byggas på den lilla klippan längre åt sydväst, vilken är den allra västligaste punkten på Irland och Europa. Great Foze Rock heter klippan som ligger c:a 5 km sydväst om Tearaght Island. Det skulle dock ha inneburit enorma svårigheter att bygga en fyr på denna klippa med tanke på det utsatta läget. Till slut enades man om att Tearaght Island var den enda möjliga platsen.

Även om Great Foze Rock valdes bort så är Tearaght Island tillräckligt ogästvänlig för att bygga en fyrplats på. Ön mäter ungefär en kilometer från öst till väst och 500 meter från norr till söder. Den är uppdelad i två delar, en större östra del, 200 meter hög och en västra del som är 116 meter hög. En smal midja delar ön, med en av naturen skapad "tunnel" mellan de två delarna. Där kan mindre båtar passera. Ön är i total avsaknad av en naturlig hamn.

En stor mängd berg behövde sprängas bort för att bilda en plattform för fyren och för bostäderna, fyren längst västerut och bostäderna något längre åt sydost. En täckt passage förband fyren med bostäderna. Men den allra första åtgärden var att bygga två landningsplatser för båtar, en på östra sidan av klippan och en på den södra. Från landningsplatserna högs trappsteg ut i berget upp mot platsen för den kommande fyren och bostadshusen.

Arbetsförhållandena under byggtiden var extrema. 1867 inträffade en dödsolycka. En av arbetarna var ute och samlade mäsägg för att äta då han föll ner från en klippa och omkom.

När fyren sedan kom i drift 1870 tjänstgjorde två väktare och deras familjer på ön. 1881 var det som mest folk, 13 personer, inkl. 9 barn. Man kan tänka sig vilka förhållningsregler som gällde för barnen när de rörde sig på ön. Vid stormigt väder hölls barnen inomhus.

På den västra delen av Tearaght Island byggdes fyren och fyrvaktarbostäder. Notera den naturliga "tunneln" i mitten.

Fyrvaktarna med familjer bodde på ön permanent och fick tillgång till mat och förnödenheter som kördes ut några gånger om året. Man hade några getter, höns och kaniner och man odlade grönsaker i små trädgårdar som anlades i små fickor av platt mark som fanns på några ställen. Man hade också konstant tillgång till färsk fisk. Att ha säker logi och mat i en tid av stor fattigdom i Irland bidrog till att fyrvaktarfamiljerna kunde stå ut med isoleringen och det hårda väder som ofta rådde. Men det var en farlig arbetsplats. 1913 omkom ett fyrbiträde när han störtade nedför en klippa i samband med att han skulle hämta en get för mjölkning.

Isoleringen från omvärlden visade sig dock i längden vara för svår, och 1896 begärde fyrvaktarna att stationen skulle få ett vaktsystem. Det innebar att fyrvaktarna inte längre skulle bo på Tearaght permanent, utan skulle få regelbunden avlösning. Bostäder tillhandahölls för dem och deras familjer på ön Valentia närmare fastlandet. Från omkring 1900 bodde endast två fyrvaktare på Tearaght. Deras antal ökades snart till tre, vilket var standard på avlägsna fyror.

1913 anlades en bergbana på den södra landningsplatsen. Irländare är stolta över denna, dels för att den byggdes på en så spektakulär plats, dels för att den sägs vara den brantaste bergbanan i Europa. Vagnarna drogs från början av en tryckluftsdreven winch, som senare ersattes av en winch driven av en dieselmotor. Idag finns bara själva banan i cement kvar.

Resterna av bergbanan.

Fyren var bemannad ända till 1988, då den automatiserades och hela stationen lades ned. Den besöks dock regelbundet av personal från Irlands fyrmyndighet, "Commissioners of Irish Lights" för underhåll och tillsyn. Numera tar de sig till ön med helikopter. En helikopterplatta har anlagts alldeles nära fyren. Det är dock inte alltid som det går att landa. Ofta råder starka uppvindar vid helikopterplattan och ibland ligger ön inbäddad i tät dimma. Då landar man inte på ön.

Fyrens karaktär är Fl(2) 20 sek. och den har en lysvidd på 19 nautiska mil. Detta fyrlyjus är det första som ostgående fartyg på väg mot Irland ser av Irland under mörker. Reser man från Tearaght Island rakt västerut så hamnar man så småningom i Newfoundland.

Lars Wässing har gått ur tiden

1926 - 2023

Fyrskippet Fladen brinner Akvarell av Lars Wässing

Lars Wässing var en känd profil bland fyrintresserade särskilt de på Västkusten. Han var son till fyrmästare Ivar Wässing och hans hustru Johanna. Ivar började sin bana inom Lotsverket som extra fyrbiträde på fyrskippet Fladen och avslutade som fyrmästare på Måseskär. Däremellan var det tjänstgöringar på flera fyrplatser däribland Vinga och Väderöbod. Lars växte upp på fyrplatserna och kom sedan också själv tidvis att tjänstgöra som fyrbiträde på Måseskär och på fyrskippet Vinga. Under perioden 1958-1991 var han tjänsteman på Volvo.

Lars var under många år och upp till hög ålder en av de som flitigt ställde upp i Svenska Fyrällskapetets monter på båtmässan i Göteborg. Han älskade att prata med monterbesökare och berättade med stor entusiasm om fyrar och fyrliv.

Lars var en god berättare och har bidraget med ett antal artiklar i Blänket. I nr 2011:2 berättar han om levnaden på de olika fyrplatserna där han växte upp och i nr 2012:4 mer specifikt om tiden på Måseskär. I dessa artiklar fick vi också njuta av hans konstnärliga förmåga genom illustrationer i form av tuschteckningar. Lars målade också akvareller med fyrmotiv (se ovan).

Vid Fyrällskapetets föredragsträffar var Lars en flitig gäst. Han var alltid sprudlande entusiastisk och medryckande. Han hade flera artiklar på gång men åren tog ut sin rätt och nu är Lars borta. Vi som kände honom kommer att sakna glädje minnas hans engagemang.

Maria Elsby

Till Esbjörn Hillbergs Minne

Svenska Fyrsällskapet har beslutat att inrätta projektbidrag till minne av dess grundare Esbjörn Hillberg. Syftet med bidragen skall vara att främja bevarande, tillgänglighet och kunskap kring svenska fyrar och fyrväsende. Två typer av penningbidrag kommer att delas ut, anslag eller stipendier.

Anslagen kommer att delas ut till ideella fyrvårdare och avser t.ex. bildandet av fyrvårdande föreningar, reparationsarbeten på fyrar, sjömärken och fyrutrustning, göra fyrar tillgängliga och andra ändamål som styrelsen finner lämpliga för att stödja Fyrsällskapets syfte.

Stipendier utdelas till enskilda personer som avser att göra forsknings- och faktainsamling kring fyrar och fyrliv. I samtliga fall gäller att fyrarna skall vara tillgängliga för besök av fyrintresserade och/eller vara till nytta för sjöfarande. Resultat från forskningsarbeten skall göras allmänt tillgängliga.

Ansökan skall innehålla redovisning av det planerade arbetet, dess ekonomi och eventuella bidrag från annat håll. Ansökan bör också innehålla en redovisning av den sökande organisationens eller individens tidigare verksamhet. **För att erhålla penningbidrag krävs medlemskap i Svenska Fyrsällskapet.**

Har du några frågor? Kontakta:

Ulf Schloss, tel: 0704 - 67 24 73,
e-post: ulf.schloss@telia.com.

eller

Christian Lagerwall, tel: 0723 - 15 16 76,
e-post: christianlagerwall@gmail.com

Ansökningar kan lämnas när som helst men behandlas två gånger årligen, i april och oktober.

Ansökan skickas till:

Svenska Fyrsällskapet, Box 1158, 131 27 Nacka Strand, e-post: info@fyr.org.

Styrelsen

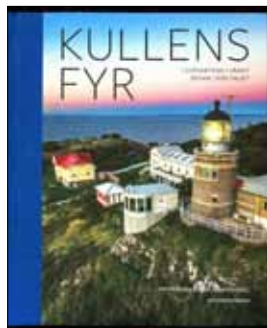

Boktips

Kullens fyr

I sjöfartens tjänst sedan 1500-talet

av Henrik Ranby & Peter Appelros (Redaktörer)

Kullens fyr är en av Sveriges äldsta fyrplatser, anlagd redan 1561 av den danske kungen Frederik II. Behovet av att leda sjöfarten rätt vid Öresunds trånga inlopp hade då vuxit.

Märkligt nog har fyrens långa historia varit sparsamt dokumenterad. Detta önskade de båda redaktörerna råda bot på. Sedan ett par år har de samlat framstående experter i Sverige och Danmark i syfte att ge ut ett gediget verk om fyren. Detta har de nu gått i mål med.

Boken innehåller bl.a. följande:

- Varför fyren kom till berodde på sjöfartens utveckling i Öresund under 1500- och 1600-talen.
- En redogörelse för fyrens utveckling under dansk tid.
- Fyrens historia under svensk tid.
- En studie av fyrplatsens byggnadsrester har gjorts där nya rön framkommit.
- Det berättas om fyrens snabba utveckling under 1900-talet.

Det är en intressant och lärorik bok om en mytomspunnen fyrplats och dess omgivning. Ett tidsdokument som tar läsaren från 1500-talet till nutid. Boken är inbunden och omfattar 350 sidor i formatet 250x210x35 mm. Den är utgiven på förlaget Historiska Media, är rikt illustrerad och innehåller många tidigare publicerade bilder.

Förlaget har generöst erbjudit Svenska Fyrsällskapets medlemmar en rabatt på 20%. Rabatten görs tillgänglig under perioden 1-31 augusti och kan fås via förlagets köpsida <https://historiskamedia.se/bok/kullens-fyr/> om man uppger rabattkoden KULLABERG i kassan. Priset blir då inkl. frakt (39 kr) totalt 278,20 kr.

Maria Elsby

Lästips från Henrik Klasson i Luleå

Under läsning om Gustaf Daléns patentlösning, och hans tidigare automatisering genom AGA-klippfyren kom en minnesbild för mig. För dryga femton år sedan läste jag en poetisk dialog av en kvinnlig dramatiker, som också var ledamot i Svenska Akademin. Dramat är skrivet som ett inre samtal, med strofer mellan det karaktäristiska "klipp klipp" för att signalera klippfyrens signum.

På besök i min hemstad besökte jag biblioteket där boken skådades för femton år sedan och en vänlig bibliotekarie bistod att, efter viss möda, finna boken. Det rör sig om Lotta Lotass drama *Dalén* från 2008. En vackert skriven dialog mellan en åldrad Gustav Dalén och Ljuset från klippfyren.

Boken är slutsåld i butik, men finns på bibliotek att beställa in och måhända på antikvariat. Ett gott boktips för Blänkets läsekrets.

Esbjörn Hillbergs gigantiska fyrbibliotek

Esbjörns bibliotek av fyrböcker, ett av de största privatägda i världen, har nu donerats och funnit en plats på Göteborgs Universitetsbibliotek. I många år sökte Esbjörn en god och sammanhållen placering av böckerna. Allt är ännu så nytt så jag får återkomma med mer information senare. Förhoppningen är att litteraturen skall finnas tillgänglig för forskare och andra fyrintresserade.

Maria Elsby

Konstutställning med fyrmotiv i Åkersberga

Kurt Forsberg kommer i höst att ställa ut ett antal målningar av fyror från Stockholms skärgård på Österåkers Konsthall, Åkersberga.

Utöver fyror kommer Kurt bl.a. också att visa målningar med motiv vid havet.

Utställningen pågår från den 14 oktober till den 5 november, och Konsthallen har öppet lördagar och söndagar 12-16.

Redaktören

Internationella Fyrdagen/Fyrhelgen 19-20 augusti

Efter att valberedningen inte lyckats hitta någon som med kort varsel var beredd att ta på sig administrationen av Internationella Fyrdagen har Ulla Hillberg haft vänligheten att ställa upp i år. Information kommer att läggas ut på hemsidan allteftersom den blir tillgänglig under <https://fyr.org/aktiviteter/internationella-fyrdagen.html>.

Ulla kan nås på tel. 031-972148 eller ulla@hillberg.com.

Ni som har visningsansvaret för resp. fyr glöm inte av barnen. Barn gillar att rita så ha gärna kriter/pennor och utskrivna ark med "Ritgubben" till hands. Ritgubben finner du i Fyrwiki om du söker på "Barnens sida". Här hittar du dels honom på en i övrigt tom sida där barnen kan rita sin egen fyr och dels fyror av olika svårighetsgrad att färglägga.

Redaktören

Klubbmärken, tröjor, m.m.

Båtflagga ny för i år

Du kan beställa nedanstående artiklar genom att kontakta Ulla Hillberg på email: ulla@hillberg.com alternativt tel. 031-972148. Betala sedan in pengarna på vårt Bankgiro 5441-3174 och skriv på talongen vad du beställt.

Porto inom Sverige är inkluderat i alla priser men för endast ett exemplar per artikel.

Båtflagga med Svenska Fyrsällskapets logo, 31 x 20 cm, 230:- (tilläggsporto utrikes 20:-)

Om fyrrar - de Pharis, en översatt avhandling på latin från 1722, pris 110:- (tilläggsporto utrikes 40:-)

Fyrkortlek svenska fyrrar, 52+3 kort, pris 55:-, (tilläggsporto utrikes 10:-)

Klubb nål i emalj med logo, 45:- (tilläggsporto utrikes 10:-)

Tygmärke broderat (6 cm högt) logo, 55:- (tilläggsporto utrikes 10:-)

Bokmärken av tjock papp, 6 olika med 2 fyrrar på varje, 25:- för alla 6 (tilläggsporto utrikes 10:-)

Keps, marinblå, broderad logo, 190:- (tilläggsporto utrikes 25:-)

Tillfälligt slutsåld

T-shirt, vit, transfer logo vänster arm, dam (XXL), herr (XL, XXL), 160:- (tilläggsporto utrikes 20:-)

Piké-tröja, marinblå, broderad logo vänster arm, dam (XL, XXL), 285:-
(tilläggsporto utrikes 25:-)

Fyrböcker utgivna av Svenska Fyrsällskapet

Jubileumsbok 20 år, 192 sidor, c:a 170 bilder, hård pärm, ISBN 978-91-85581-77-1, pris 250:- (tilläggsporto utrikes 50:-)

Fyrhandbok, 320 sidor, 450 bilder, hård pärm, 116 svenska fyrrar, ISBN 978-91-975819-1-2, pris 150:- (tilläggsporto utrikes 50:-)

Hur blir jag medlem i Svenska Fyrsällskapet?

Vi vet att Blänket studeras av flera som inte är medlemmar i Fyrsällskapet. Många hör av sig för att fråga hur man blir medlem och om det är några speciella krav. Naturligtvis inte! Människor är intresserade av fyrary och Svenska Fyrsällskapet är en allmännyttig ideell förening som är öppen för alla.

Om du vill bli medlem skall du gå in på www.fyr.org och fylla i "Medlemsansökan" som du finner under "Bli medlem" alternativt maila oss på medlem@fyr.org eller ring oss på tel 08-710 3333. Därefter sänder vi en faktura till dig där det står ditt OCR/referensnummer. Inbetalning görs på bankgiro nr 5401-9344. Skriv även ditt OCR/referensnummer på inbetalningen. Årsavgift för enskild medlem är 200:-, för företag 1000:- och för föreningar 250:-. Majoriteten av medlemmarna är enskilda personer intresserade av fyrary och fyryhistoria.

Som medlem får du vår mycket uppskattade tidning Blänket i färg fyra gånger per år. Tidningen är fylld med många intressanta och rikt illustrerade artiklar och nyheter om våra fyrary.

När du har betalt din medlemsavgift sänder vi dig ett välkomstbrev innehållande våra klisterdekalers, det senaste numret av Blänket samt det senaste numret innehållande verksamhetsberättelse, etc.

Vi arrangerar årligen 25-30 föredrag samt kortare och längre fyryresor. Du är mycket välkommen som medlem och att delta i våra aktiviteter som du också kan läsa om på vår hemsida www.fyr.org.

Hur gör man för att få en artikel publicerad i Blänket?

Jo, du kontaktar redaktören (kontaktuppgifterna står på omslagets insida) via brev, telefon eller mail. Manuskripten kan vara i elektronisk form eller handskrivna. Det gör inget om det finns stavfel eller att grammatiken haltar något. Det ordnar sig, huvudsaken är innehållet. ***Artiklar i elektronisk form skall lämnas som icke låsta Word-filer. Eventuella bilder skickas separat antingen som papperskopior (som Du får tillbaka efter skanning) eller som jpg-filer.*** Bilderna måste ha en upplösning som är godtagbar för tryckning, c:a 300 dpi.

Redaktören bedömer om och när en artikel skall publiceras. Då artikeln accepterats startar en brev-/mailväxling till dess att vi båda är nöjda med resultatet.

Det är väsentligt att aviserings- och manusstopptiderna hålls. Tro det eller ej men varje tidning innebär flera månaders arbete innan den går i tryck.

Först till kvarn ..... så var ute i god tid.

Maria Elsby
Redaktör

Svenska Fyrsällskapet

Organisations nr: 802439-0216 Hemsida: www.fyr.org E-mail: medlem@fyr.org
Tel: 08-710 3333 BGnr: 5401-9344 (medlemsavgifter) BGnr: 5441-3174 (övrigt)
Bic/Swift: HANDSESS IBAN: SE30 6000 0000 0005 0942 0818

Styrelse

Ordf. Jan Olsén, Boda Byväg 13, 139 90 Värmdö, tel. 0706-223137
v.Ordf. Ulf Schloss, Alphyddevägen 8, lgh 1404, 131 35 Nacka, tel. 0704-672473
Skr. Björn Hedberg, Sankt Sigfridsg 83B, lgh 1302, 412 66 Göteborg, tel 0705-335822
Kassör Ann Holmdahl, Höggeröd 305, 473 92 Henån, tel. 0703-539550
Leif Elsby, Terrassvägen 3, Stockevik, 451 78 Fiskebäckskil, tel. 0523-22139
Ann-Louise Gustavsson, Hagbyvägen 11, 184 44 Åkersberga, tel. 0702-254340
Christian Lagerwall, Hörngatan 20, 602 34 Norrköping, tel. 0723-151676
Vakant
Vakant

Blänket - Redaktion

Redaktör Maria Elsby, Terrassvägen 3, Stockevik, 451 78 Fiskebäckskil, tel 0523-22139
mobil: 0707-804375, e-mail: maria.elsby@gmail.com
Leif Elsby, Terrassvägen 3, Stockevik, 451 78 Fiskebäckskil, tel. 0523-22139

Hemsida/Sociala medier

Ann-Louise Gustavsson, Hagbyvägen 11, 184 44 Åkersberga, tel. 0702-254340
e-mail: a-lo@telia.com

Fyrlexikon/Fyrwiki

Leif Elsby, Terrassvägen 3, Stockevik, 451 78 Fiskebäckskil, tel. 0523-22139,
mobil 0708-664972 e-mail: leif.e.elsby@gmail.com

Fyrpersonal

Maria Elsby, Terrassvägen 3, Stockevik, 451 78 Fiskebäckskil, tel 0523-22139
mobil 0707-804375, e-mail: maria.elsby@gmail.com

Internationella fyrdagen

Ulla Hillberg, Donsö backe 16, 430 82 Donsö, tel. 031-972148
email: ulla@hillberg.com

Programkommittéernas sammansättning kan komma att ändras!

Programkommitté Stockholm

Sammank. Jan-Bertil Sölvín, j.solvin@outlook.com, tel. 0734-445915
Marianne Brus, Bjurövägen 21, 742 96 Gräsö, tel. 0708-187897
Hans Falk, almagrundet@bahnhof.se, tel. 0706-935011
Christer Nettelblatt, Högbergsg. 83 lgh 1404, 118 54 Stockholm, tel 08-642 1776
Christian Lagerwall, Hörngatan 20, 602 34 Norrköping, tel. 0723-151676
Ulf Schloss, Alphyddevägen 8, lgh 1404, 131 35 Nacka, tel. 0704-672473
Anders Unosson, Splitsvägen 6, 139 55 Värmdö, tel. 0706-295786

Programkommitté Väst kust

Sammank. Marie Tilosius, Båtsman Lustigs gata 32, 422 57 Hisings Backa, tel 0705-545151
Ann Holmdahl, Höggeröd 305, 473 92 Henån, tel. 0703-539550
Göran Sernbo, Rörviksgatan 35, 421 65 Västra Frölunda, tel 0704-449843
Anna-Maj Toresson, Östergårdsgatan 32, 442 52 Ytterby, tel. 0708-887693
Kurt Toresson, Östergårdsgatan 32, 442 52 Ytterby, tel. 0708-887692

Programkommitté Gotland

Sammank. Gunnar Sillén, Storgatan 72, 624 48 Slite, tel. 0705-822422
Göran Storm, Lau Gumbalde 178, 623 62 Ljugarn, tel. 0705-601190

Programkommitté Syd

Sammank. Gay Thelander, Bagarevägen 14, 294 38 Sölvesborg, tel. 0768-464827
Fleming Eklund, Svartgränd 2, 271 43 Ystad, tel. 0705-180671
Anders Mårtensson, Tegnérgatan 16, 392 54 Kalmar, tel. 0708-675927
Per Sjögren, Pildammsvägen 8, 262 93 Ängelholm, tel. 0705-822372

Programkommitté Uppland (nedlagd t.v.)

Revisorer

Revisor Ulf Sörvik, Mölndalsvägen 27, 412 63 Göteborg, tel. 0736-731030
Revisor Johan Rosén, Doktor Forselius gata 26, 413 26 Göteborg, tel. 0706-101219
Rev.suppl. Heléne Abenius, Ryggebol Byväg 12, 443 61 Stenkullen, tel. 0734-193905

Valberedning

Sammank. Anders Unosson, Splitsvägen 6, 139 55 Värmdö, tel. 0706-295786
Nisse Holmdahl, Höggeröd 305, 473 92 Henån, tel. 0703-282530
Marie Tilosius, Båtsman Lustigs gata 32, 422 57 Hisings Backa, tel 0705-545151
Per Sjögren, Pildammsvägen 8, 262 93 Ängelholm, tel. 0705-822372

Medlemsavgifter för 2023

Om du vill bli medlem skall du gå in på www.fyr.org och fylla i Medlemsansökan som du finner under "Bli medlem" alternativt maila oss på medlem@fyr.org eller ring oss på tel. 08-710 3333. Därefter sänder vi en faktura till dig där det står ett OCR/referensnummer vilket du skall ange när du betalar.

Medlemsavgifterna är:

Enskild medlem bosatt i Sverige	200 kr
Ideell organisation i Sverige	250 kr
Företag/Myndighet i Sverige	1000 kr
Medlem bosatt utomlands	Addera 100 SEK till avgifterna ovan

Medlemsavgift inbetalas på Bankgiro konto nr 5401-9344. Glöm ej att ange ditt OCR/referensnummer du fått.

Medlemmar bosatta utomlands kan betala via IBAN: SE30 6000 0000 0005 0942 0818
Bic/Swift-code: HANDSESS.

Medlemsavgift som betalas efter 1 oktober ett år gäller även för nästa år.

Krogstadsudde, Bua
Foto: Johan Stiernspetz